

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง : สิทธิมนุษยชนในบริบทของสังคมไทย

จัดทำโดย
นายบรรหาญ จงเจริญประเสริฐ
รหัส ๕๗๐๒๑๖

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ ๒
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่อง : สิทธิมนุษยชนในบริบทของสังคมไทย

จัดทำโดย
นายบรรหาญ จงเจริญประเสริฐ
รหัส ๕๗๐๒๑๖

หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ ๒
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำนำ

สังคมปัจจุบันมีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้นเรื่อยๆ จนก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตย เหมือนนานาอารยประเทศ ที่มีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทในการบริหารประเทศตามหลักสากล

จากคำกล่าวที่ว่า “สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยธรรมโลก (World Civilization)” มนุษย์จึงมีความพยายามที่จะวางระบบความคิดเพื่อให้คนทั่วโลกเกิดความตระเลียงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรี ชาติกำเนิด สิทธิต่างๆ ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (Life)

นอกจากนี้แล้วสิทธิมนุษยชนยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นหลักประกันความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และสภาวะโลกปัจจุบันเรื่องของสิทธิมนุษยชนก็ไม่ใช่เรื่องของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ผูกพันตามพันธกรณีแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และที่สำคัญเรื่องของสิทธิมนุษยชนยังได้ถูกนำไปใช้ในทางการเมือง เศรษฐกิจระหว่างประเทศอีกด้วย

สภาวะของสิทธิมนุษยชนในแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับทัศนคติและความเข้าใจของรัฐและผู้คนในสังคมนั้นๆ ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยนั้น ส่วนมากการละเมิดสิทธิมนุษยชนจะกระทำโดยผู้ที่มีอำนาจต่อผู้ที่ด้อยความรู้ หรือมีสถานะทางสังคมที่ด้อยกว่า ปัญหาใหญ่ๆที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาโดยตลอด เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ สิทธิของผู้ที่ลี้ภัยสงคราม สิทธิชนเผ่า ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์

ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ได้เกิดเฉพาะแต่ในประเทศไทยเท่านั้น แม้แต่ประเทศที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นมหาอำนาจ เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วก็ยังประสบปัญหาเหล่านี้เช่นกัน

นานาอารยประเทศจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนโดยสร้างหลักประกันความเชื่อมั่น กฎระเบียบ สัญญาต่างๆ เพื่อให้สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขและจะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกันในสังคม

สิทธิมนุษยชนในบริบทของสังคมไทย

1. ความหมายและทัศนคติด้านสิทธิมนุษยชน

จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights : UDHR) ข้อ 1 ระบุว่า บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพบรรดามีที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด นอกจากนี้การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมืองทางตุลาณาหรือทางเรื่องระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะทำมิได้ ทั้งนี้ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดแห่งอธิปไตยอื่นใด

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายความว่าสิทธิความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิในความเป็นคน สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิเชิงคุณธรรม (Moral Right) บนหลักการความเชื่อมั่นในคุณค่าและความดีงามของมนุษย์ และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ซึ่งมีลักษณะสากลโดยที่สิทธิมนุษยชนอาจขัดแย้งหรือสอดคล้องกับสิทธิตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งก็ได้ แต่โดยหลักการที่ถูกต้องแล้วกฎหมายใดๆ ที่บัญญัติขึ้นไม่ควรขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

แม้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่เกิดมาพร้อมกับมนุษย์ทุกคน และเป็นสิทธิเชิงคุณธรรมที่ทุกสังคมควรส่งเสริมแต่ทัศนคติบางอย่างของมนุษย์ที่มีต่อสิทธิมนุษยชนอาจเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทัศนคติดังกล่าวได้แก่

1) สิทธิมนุษยชนเป็นของตะวันตกไม่เหมาะกับประเทศในภูมิภาคอื่น ทัศนศึกษ์กล่าวเป็นการไม่ยอมรับว่าสิทธิมนุษยชนมีความเป็นสากลและเป็นของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมาบนโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด สีผิวอะไร ร่ำรวยหรือยากจนในประเทศไทยเองก็มักได้ยินคำพูดของผู้มีอำนาจรัฐหรือแม้แต่สื่อมวลชนบางกลุ่มที่บอกว่าสิทธิมนุษยชนไม่เหมาะกับสังคมไทยเมื่อมีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น

2) สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งไม่จำเป็น คนส่วนใหญ่ที่ไม่ประสบปัญหาการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยตัวเองมักมองไม่เห็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชนหรือเห็นว่าการที่ผู้อื่นถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ใช่ปัญหาที่ต้องใส่ใจ เราอาจได้ยินคำกล่าวที่ว่าประเทศที่รัฐบาลสามารถปกครองให้ประชาชนอยู่ดีกินดีได้แม้ประชาชนจะปราศจากเสรีภาพทางการเมืองหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ไม่ใช่ประเด็นสำคัญแม้กระทั่งจะปกครองด้วยระบอบเผด็จการก็ไม่จำเป็นต้องมีปัญหา ทัศนศึกษ์กล่าวเป็นการละเลยสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยเพียงให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ แต่ละเลยคุณค่าด้านจิตใจของมนุษย์ และมองไม่เห็นผลในระยะยาวของการที่สังคมขาดสิทธิ เสรีภาพ ซึ่งประเทศที่มีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงแม้ว่าจะระงับเฉพาะหน้าจะยังไม่ประสบวิฤติทางการเมืองอันเนื่องมาจากความอ่อนแอของภาคประชาชน แต่จะไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศประชาธิปไตยที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ในระยะยาว

3) การเรียกร้องสิทธิมนุษยชนก่อให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองเนื่องจากการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อเคลื่อนไหว เรียกร้องสิทธิพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิทางการเมือง สิทธิแรงงาน สิทธิในการใช้ทรัพยากรล้วนต่างเป็นส่วนหนึ่งของการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน ทำให้คนอื่น ๆ ไม่มีส่วนได้รับผลประโยชน์ โดยตรงมักมองว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมเหล่านี้เป็นการก่อความวุ่นวาย ทำให้สังคมเดือดร้อน เศรษฐกิจไม่ดีจึงทำให้คนเหล่านี้ไม่ยอมรับการเคลื่อนไหวที่เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิจึงไม่ให้ความสนับสนุน หรืออาจต่อต้านซึ่งเป็นสาเหตุให้สิทธิมนุษยชนในสังคมนั้น ๆ เติบโตช้า ตรงกันข้ามกับประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจและสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนจะมีการพัฒนาสิทธิมนุษยชนของคนในประเทศ ทำให้ไม่เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รุนแรง

4) การทำงานด้านสิทธิมนุษยชนเป็นหน้าที่ขององค์กรหรือบุคคลบางประเภทไม่ใช่หน้าที่ของประชาชนทุกคน เนื่องจากในปัจจุบันมีองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง ทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรอิสระที่สร้างขึ้นใหม่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทำให้ประชาชนบางส่วนเกิดความเข้าใจผิดว่าบทบาทในการเคลื่อนไหวผลักดันประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนเป็นหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานเหล่านี้ จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิทธิมนุษยชนในสังคมนั้นถึงไม่สนใจที่จะตรวจสอบการทำงานหรือเฉื่อยชาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน ย่อมทำให้การเผยแพร่แนวคิดและพัฒนาสิทธิมนุษยชนในประเทศนั้น ๆ ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

2. วิวัฒนาการการด้านสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือ "สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่มนุษย์พึงมี เพื่อการดำรงชีวิตที่มีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า" ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิตามธรรมชาติ ที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสิทธิที่ก่อกำเนิดมาจากความกลัว และความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้สิทธิตามธรรมชาติดังกล่าวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกฎหมายธรรมชาติซึ่งในอดีตสิทธิธรรมชาติดังกล่าวได้ถูกตีความและถูกนำไปใช้ตามความเชื่อและปรัชญาของแต่ละยุคสมัยของแต่ละสังคม แต่โดยรวมสิทธิธรรมชาติคือสิทธิที่ไร้พรมแดนเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีความเข้าใจตรงกันจากสัญชาตญาณความเป็นมนุษย์โดยไม่ต้องมีรัฐมารับรอง ซึ่งได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งภายหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองที่ทำให้แนวคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติต่างๆหล่นหลอมมาเป็นแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่อย่างในปัจจุบัน

การจำแนกสิทธิมนุษยชนได้มีการจำแนกออกเป็น ๓ ยุค (Generations) ตามพัฒนาการของแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

2.1 สิทธิมนุษยชนยุคแรก (First-generation human rights) เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จะป้องกันบุคคลจากการใช้อำนาจอย่างเกินขอบเขตของรัฐ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เสรีภาพในการนับถือศาสนา และสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น สิทธิกลุ่มนี้มีที่มาจากพัฒนาการทางการเมืองในยุโรปและมีปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น ในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (Declaration on the Rights of Man and of Citizen) ของฝรั่งเศสที่มีการจัดทำขึ้นใน

คริสต์ศตวรรษที่ 18 ต่อมาสิทธิเหล่านี้ ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไปในระดับระหว่างประเทศและ พัฒนาไปเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ดังเห็นได้จากกรณีที่สหประชาชาติได้บัญญัติสิทธิดังกล่าวไว้ใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งได้รับ การรับรองเมื่อปี พ.ศ.2491 และในกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ได้มีการจัดทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2509

2.2 สิทธิมนุษยชนในยุคที่สอง (Second-generation human rights) เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้อง กับความเท่าเทียมซึ่งเริ่มได้รับการยอมรับจากประเทศต่างๆ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ สิทธิมนุษยชน ในยุคที่สองนี้มีลักษณะเป็นสิทธิด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเป็น สิทธิที่ประกันว่า พลเมืองทุกคนและทุกกลุ่มจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เช่น สิทธิในการมีงานทำ สิทธิในที่อยู่ อาศัยและบริการด้านสุขภาพ สิทธิในการได้รับสวัสดิการสังคม เป็นต้น สิทธิมนุษยชนในยุคที่สองนี้ ได้รับการบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติเช่นเดียวกับสิทธิ มนุษยชนในยุคแรก และได้พัฒนาไปเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ หลังจากที่ได้มีการจัดทำกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งได้รับการรับรองโดย สหประชาชาติ เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๙ พัฒนาการของแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนในยุคที่สองนี้ได้กำหนด หน้าที่ของรัฐในเรื่องสิทธิมนุษยชนว่ารัฐมีหน้าที่ในการเคารพ ส่งเสริม และทำให้สิทธิมนุษยชนเกิดผล ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ เท่าที่ทรัพยากรของแต่ละรัฐจะเอื้ออำนวย

2.3 สิทธิมนุษยชนในยุคที่สาม (Third-generation of human rights) เป็นสิทธิที่ นอกเหนือไปจากสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางสังคมที่กล่าวถึงในยุคแรกและยุคที่สองข้างต้น สิทธิ มนุษยชนในยุคที่สามประกอบด้วยสิทธิประเภทต่างๆ ที่มีการวางหลักการไว้ในปฏิญญาและเอกสาร ระหว่างประเทศหลายฉบับ แต่ยังไม่มียกเว้นบังคับใช้ในทางกฎหมายกับรัฐบาลประเทศต่างๆ สิทธิ มนุษยชนในยุคที่สาม เช่น สิทธิในการพัฒนาตามที่ปรากฏในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในเรื่องดังกล่าวที่ ได้รับการรับรองโดยสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๙ ซึ่งกล่าวถึงสิทธิของประชาชนทุกภาคส่วนใน การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและการกระจายผลของการพัฒนาไปยังคนกลุ่มต่างๆ อย่างเป็น ธรรม นอกจากนี้ยังมีปฏิญญาสตอกโฮล์ม และปฏิญญาริโอ พ.ศ.2515 และพ.ศ.2535 ที่เป็นผลของ การประชุมสหประชาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่กล่าวถึงสิทธิในการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีและ สิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในทางกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มีการส่งเสริมและ ค้ำครองสิทธิมนุษยชนอยู่ 3 ประการ คือ

(1) การเคารพสิทธิของประชาชน (Obligation to Respect) โดยไม่เข้าไปแทรกแซงการใช้ สิทธิของประชาชน

(2) การคุ้มครองสิทธิของประชาชน (Obligation to Protect) ไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิโดยบุคคล ที่สามและโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง

(3) การทำให้สิทธิเกิดผลในทางปฏิบัติ (Obligation to Fulfill) โดยการมีมาตรการต่างๆ ที่ จะช่วยให้ประชาชนสามารถใช้หรือได้รับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น การสร้างกรอบทางกฎหมาย และนโยบายการสร้างกลไกต่างๆ เพื่อรองรับสิทธิ และส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของประชาชน รวมทั้ง ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแก่ภาคส่วนต่างๆ ของสังคมในปัจจุบันแนวคิดสิทธิมนุษยชนได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก ในด้านขบวนการเคลื่อนไหว

ทางสังคมมีการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนขึ้นเพื่อทำหน้าที่เคลื่อนไหวในประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ มากมาย ในขณะที่ขบวนการกรรมกรทำหน้าที่เคลื่อนไหวสิทธิด้านแรงงาน และองค์กรจัดตั้งของเกษตรกรเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในการจัดการและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

นอกจากนี้ภายหลังจากมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งมีภารกิจหลัก 3 ประการ คือ

- (1) ส่งเสริมเผยแพร่ความคิดความเข้าใจสิทธิมนุษยชน
- (2) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- (3) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

3. ปฏิญญาสากลและพันธกรณีว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Right) เป็นสิทธิของมนุษย์โดยตรงที่มีขึ้นมาพร้อมกับกำเนิดของมนุษย์ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้ก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ร่วมกันร่างกฎบัตรสหประชาชาติไว้ในคำนำว่า “ชนชาติต่าง ๆ ในสหประชาชาติจะยึดมั่นในความเชื่อในสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานในศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ในสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงและชนชาติทั้ง ใหญ่ น้อย” และในมาตรา 55 บัญญัติว่า “โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดสถานการณ์ที่มั่นคงและความผาสุกซึ่งจำเป็น สำหรับความสัมพันธ์โดยสันติ และฉันทมิตรระหว่างประเทศ ซึ่งตั้งอยู่บนความเคารพในหลักการแห่งความเสมอภาค และการตัดสินใจด้วยตนเองของมวลชนสหประชาชาติจะส่งเสริมความเคารพต่อและรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ ขั้นมูลฐานของมวลชนโดยไม่มีความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ เพศภาษาหรือศาสนา” ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948/2491

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่อง สิทธิมนุษยชน เน้นเกี่ยวกับสิทธิในการอยู่ร่วมกัน ดังนี้

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระเสรี เท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิ์ประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง

ข้อ 3 บุคคลมีสิทธิในการดำเนินชีวิต ในเสรีธรรมและในความมั่นคงแห่งร่างกาย

ข้อ 4 บุคคลใดจะถูกบังคับให้เป็นทาส หรืออยู่ในภาวะจำยอมใดๆมิได้ การเป็นทาสและการค้าทาสจะมีไม่ได้ทุกรูปแบบ

ข้อ 5 บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือลงโทษซึ่งทารุณโหด ไร้มนุษยธรรมหรือเหยียดหยามเกียรติมิได้

ข้อ 7 ทุกคน ต่างเสมอกันในกฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนชอบที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอหน้าจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และต่อการยุยงส่งเสริมให้เกิดการเลือกปฏิบัติเช่นนั้น

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการมิได้

สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาพหุภาคี กล่าวคือ เป็นสนธิสัญญาที่มีข้อตกลงของรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา ซึ่งกระบวนการในการทำสนธิสัญญามี

หลายขั้นตอน นับตั้งแต่การเจรจา การให้ความยินยอมของรัฐเพื่อผู้พันตามสนธิสัญญาโดยการลงนาม การให้สัตยาบัน การภาคยานุวัติ และบางรัฐอาจตั้งข้อสงวน หรือตีความสนธิสัญญา และเมื่อปฏิบัติ ตามขั้นตอนในการทำสัญญาครบถ้วนแล้ว ภาคีก็มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่อไป การ เข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้อง กับสนธิสัญญา มิฉะนั้นอาจ ต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว

สนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ ที่ได้รับการรับรองโดยที่ ประชุมระหว่างประเทศในกรอบสหประชาชาติปัจจุบันมีสนธิสัญญาที่ถือกันว่าเป็นสนธิสัญญาหลัก ด้านสิทธิมนุษยชน จำนวน 9 ฉบับ ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้ว รวม 7 ฉบับ ได้แก่

3.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC)

สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยเด็กประกอบด้วย บทบัญญัติ 54 ข้อ ได้แก่เรื่องเกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็ก โดยตรงซึ่งเน้นหลักพื้นฐาน 4 ประการ และแนวทางในการตีความอนุสัญญาทั้งฉบับ ได้แก่

1) การห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็กและการให้ความสำคัญแก่เด็กทุกคนเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของเด็กในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะอื่นๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองทางกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน

2) การกระทำหรือการดำเนินการทั้งหลายต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก

3) สิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม

4) สิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก และการให้ความสำคัญกับความคิด เหล่านั้น

3.2 อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW)

สาระสำคัญวัตถุประสงค์หลักของอนุสัญญาฉบับนี้ คือการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ รวมทั้งการประกันว่าสตรีและบุรุษมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาคกัน ได้แก่

1) กล่าวถึงคำจำกัดความของคำว่า การเลือกปฏิบัติต่อสตรี (Discrimination against Women) พันธกรณีของรัฐภาคี มาตรการที่รัฐภาคีต้องดำเนินการเพื่อสนับสนุน ความก้าวหน้าของสตรี มาตรการเร่งด่วนชั่วคราวเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรี อย่างแท้จริงซึ่งจะไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างทาง เพศการปรับรูปแบบ ทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อให้เอื้อต่อการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและการปราบปรามการลักลอบ ค้า และแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากสตรี

2) กล่าวถึงความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรีในด้านการเมืองและการ ดำรงชีวิต (Public Life) ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง การ สนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ความเท่าเทียมกันในกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และการศึกษา

3) กล่าวถึงการที่สตรีจะได้รับการดูแลทางเศรษฐกิจโดยได้รับความเท่าเทียมกันใน ด้านสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานและสิทธิด้านแรงงาน รวมถึงการป้องกันความรุนแรงต่อ

สตรีในสถานที่ทำงานความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพโดยเฉพาะสตรีมีครรภ์และหลังคลอดบุตร การที่รัฐภาคีจะประกันความเป็นอิสระของสตรีด้านการเงินและความมั่นคงด้านสังคม และการให้ความสำคัญแก่สตรีในชนบท ทั้งในด้านแรงงานและความเป็นอยู่

4) กล่าวถึงความเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีในด้านกฎหมายโดยเฉพาะในด้านกฎหมายแพ่งและกฎหมายครอบครัว ซึ่งเป็นการประกันความเท่าเทียมกันในชีวิตส่วนบุคคล

5) กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ พันธกรณีในการจัดทำรายงานของรัฐภาคี การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ และการมีส่วนร่วมของทบวงชำนาญพิเศษที่เกี่ยวข้อง

6) กล่าวถึงการมิให้ตีความข้อบทของอนุสัญญาที่จะขัดต่อกฎหมายภายในที่ดำเนินการมากกว่าที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาและกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่ การนำพันธกรณีไปปฏิบัติในระดับประเทศการเปิดให้ลงนามและกระบวนการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาการแก้ไขอนุสัญญา เงื่อนไขการมีผลบังคับใช้ของอนุสัญญา การตั้งข้อสงวน การขัดแย้งในการตีความระหว่างรัฐภาคี

3.3 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) สาระสำคัญ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ 53 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้ วรรคอารัมภบท กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งหน้าที่ของบุคคลที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้รับสิทธิทั้งด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

1) กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง (Right of self-determination)

2) กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทาง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด โดยจะดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายในประเทศ ประกันว่าบุคคลที่ถูกละเมิดจะได้รับการเยียวยา ไม่ว่าจะบุรุษหรือสตรีจะได้รับสิทธิพลเมืองและการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน การลิดรอนสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการห้ามการตีความกติกาในอันที่จะไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพอื่นๆ

3) กล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมโดยตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม การห้ามบุคคลถูกจำคุกด้วยเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามหรือก่อให้เกิดความเกลียดชังทางเชื้อชาติ สิทธิที่จะชุมนุมอย่างสันติ การรวมกันเป็นสมาคม สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ การรับรองว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและ

ได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา และภาษา ภายในรัฐ

4) กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกา รวมถึงพันธกรณีในการเสนอรายงานของรัฐภาคี การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการพิจารณาข้อร้องเรียน

5) ห้ามการตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ รวมทั้งการมิให้ตีความในการที่จะลิดรอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

3.4 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR)
สาระสำคัญของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประกอบด้วย วรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ 31 ข้อ แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้ วรรคอารัมภบท มีสาระคล้ายคลึงกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

1) กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง (Right of Self-Determination)

2) กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่จะดำเนินมาตรการต่างๆ อย่างเหมาะสมตามลำดับขั้น นับตั้งแต่การเคารพ คุ้มครอง ส่งเสริม และทำให้เป็นจริง อย่างเต็มที่ตามที่ทรัพยากรมีอยู่เพื่อให้มีความคืบหน้า โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรีในการได้รับสิทธิ การจำกัดสิทธิตามกติกา รวมทั้งการห้ามตีความใดๆ ในกติกาที่จะทำลายสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รับรองไว้ในกติกานี้

3) กล่าวถึงสาระของสิทธิ ได้แก่ สิทธิในการทำงานและมีเงื่อนไขการทำงานที่เหมาะสมเป็นธรรม สิทธิที่จะก่อตั้งสหภาพแรงงาน และสิทธิที่จะหยุดงาน สิทธิที่จะได้รับสวัสดิการและการประกันด้านสังคม การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว สิทธิที่จะมีมาตรฐานชีวิตที่ดีพอเพียง สิทธิที่จะมีสุขภาวะด้านกายและใจที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้ สิทธิในการศึกษา สิทธิในวัฒนธรรมและประโยชน์จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

4) กล่าวถึงพันธกรณีในการจัดทำรายงานของรัฐภาคี บทบาทของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีร่วมกับ กลไกอื่นๆ ของสหประชาชาติ รวมทั้งการให้ข้อคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามพันธกรณีของกติกา การดำเนินการของรัฐภาคีที่จะร่วมมือในระดับระหว่างประเทศในการส่งเสริมสิทธิ ตามกติกา การห้ามการตีความ บทบัญญัติเพื่อจำกัดหน้าที่ของกลไกสหประชาชาติที่กำหนดไว้ตามกฎบัตรและ ธรรมนูญขององค์กร รวมทั้งการไม่ตีความในทางที่จะจำกัดสิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติ

5) กล่าวถึงการเข้าเป็นภาคี และการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกติกา

3.5 อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - ICERD)
สาระสำคัญ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ ๒๕ ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

1) กล่าวถึงคำจำกัดความ “การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” ว่าหมายถึงการจำแนก การกีดกัน การจำกัด หรือการเอื้ออำนวยพิเศษ เพราะเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย หรือชาติกำเนิด หรือ เผ่าพันธุ์ โดยไม่รวมถึงการปฏิบัติที่แตกต่างระหว่างบุคคลที่เป็นพลเมืองและไม่ใช่ พลเมือง นโยบาย ของรัฐภาคีและการดำเนินมาตรการเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ในทุกรูปแบบ เช่น การห้าม การโฆษณาชวนเชื่อ การประกันสิทธิประกันสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุคคลภายใต้กฎหมาย ทั้งในด้าน สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเย้ยหยานเมื่อถูกละเมิด การให้ความสำคัญด้านมาตรการในการศึกษา วัฒนธรรม และข้อมูลเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อ ชาติ

2) กล่าวถึงคณะกรรมการการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และการจัดทำ รายงานของรัฐภาคี การปฏิบัติงานและการรับเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการ

3) กล่าวถึงกระบวนการเข้าเป็นภาคี และการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของอนุสัญญา

3.6 อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) สำคัญในเนื้อหาของอนุสัญญานี้มี ขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการระงับ และยับยั้งการทรมาน โดยในเนื้อหาของอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนด ความหมายของ การทรมาน ว่าหมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือ ความทุกข์ทรมานอย่างสาหัสไม่ว่าทางกายภาพหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วยความมุ่ง ประสงค์เพื่อให้ข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้นสำหรับ การกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำ หรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ รวมทั้งการบังคับขู่เข็ญ โดย มุ่งเน้นไปที่การกระทำหรือโดยความยินยอมของเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลอื่น ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ใน ตำแหน่งทางการ

3.7 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) (CRPD) ถือเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ให้หลักประกันใน สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ต่อคนพิการ อย่างเสมอภาคทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป และเป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ขององค์การสหประชาชาติฉบับแรก ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นไปที่ การขจัดอุปสรรคจากภายนอก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความยากลำบากในการดำเนินชีวิตของผู้พิการ ตลอดจนการแก้ไขความเสียหายเปรียบทางสังคมของคนพิการ ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และขัดขวาง การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นอย่างยิ่ง

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 “คน พิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วม ทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่ จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้า ไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

กรอบแนวคิดการขับเคลื่อนเรื่องสิทธิของคนพิการ เป็นไปตาม “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” โดยระบบความคิดในการทำงานด้านคนพิการต้องประกอบด้วย **หลักการสำคัญ 4 ประการ** ดังนี้

1) คนพิการทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยเปลี่ยนสังคมไทยจาก “เวทนานิยม” หรือ “สังคมฐานสงเคราะห์” ไปสู่ “สังคมฐานสิทธิ” ซึ่งคนพิการทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันและเท่าเทียมกับคนทั่วไป เช่น คนพิการทุกคนจะได้ “เบี้ยความพิการ” เดือนละ 500 บาท ตั้งแต่เมษายน 2553 ส่วน “สังคมฐานสงเคราะห์” ขึ้นอยู่กับว่า ผู้ให้จะให้ใคร เป็นเรื่องของเมตตาธรรม ซึ่งเหมาะกับการดูแลคนแบบปัจเจก หรือเป็นรายบุคคล ซึ่งมักปฏิบัติโดยองค์กรเอกชน แต่ รัฐบาลรัฐต้องปฏิบัติงานโดยใช้ฐานสิทธิ

2) ความพิการเป็นความหลากหลายของมนุษยชาติ คนพิการจึงมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และสิทธิเท่าเทียมกับคนทั่วไป การกำหนดนิยามของ “ความพิการ” จึงไม่ให้ความสำคัญต่อความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา แต่ “ความพิการ” ขึ้นอยู่กับสังคม สภาพแวดล้อม และโอกาส ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยคนพิการให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขเท่าเทียมกับคนทั่วไป ถ้าสภาพแวดล้อมไม่เอื้อ คนพิการยิ่งพิการมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป ความพิการก็จะไม่มาก นั่นคือ ความพิการเกิดจากสภาพร่างกายของคนพิการกับอุปสรรคในสภาพแวดล้อม

3) คนพิการต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติ โดยดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งระบุว่า การเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อคนพิการจะปฏิบัติมิได้

4) คนพิการและผู้ดูแลคนพิการต้องได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย ถ้าคนพิการและผู้ดูแลคนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายต่างๆ ความพิการจะไม่เป็นอุปสรรคและคนพิการจะสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป

4. วิวัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของไทยมีพัฒนาการมาตลอดเวลาดังแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาเรื่อยมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ แต่การต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิของความเป็นมนุษย์ไม่รุนแรงเหมือนปรากฏการณ์ในต่างประเทศ เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ปฏิบัติต่อประชาชนโดยยึดหลัก “ทศพิธราชธรรม” เป็นหลักในการปกครองประเทศชาติเสมอมา

ประเทศไทยเริ่มนับตั้งแต่อดีตสมัยสุโขทัยประมาณปี 1800 หรือ ค.ศ.1257 สังคมไทยมีวิวัฒนาการปกครองจากระบบแบบ “พ่อปกครองลูก” (Paternalism) ต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามคติพราหมณ์ซึ่งพวกขอมนำมา โดยถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นตัวแทนของพระเจ้า หรือ สมมุติเทพ หรือผู้ที่ได้รับอำนาจจากสวรรค์ตามแนวความคิดแบบ “เทวราชา” หรือ “ลัทธิเทวสิทธิ์” (Devine Rights)

ในสมัยอยุธยา สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) ประมาณปี พ.ศ.1893 (ค.ศ.1350) โดยถือว่า อำนาจในการปกครองของ “กษัตริย์” นั้น พระมหากษัตริย์ทรงได้รับมาจากสวรรค์ หรือเป็นไป

ตามเทวโองการ การกระทำของพระมหากษัตริย์ถือเป็นความต้องการของพระเจ้า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเหมือนสมมุติเทพ หรือพระเจ้า หรือผู้แทนพระเจ้า ซึ่งเป็นแนวคิดที่แพร่หลายในสังคมโลกสมัยใหม่ในยุคนั้น

จวบจนถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เริ่มนับตั้งแต่การจัดทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (Bowring Treaty) กับประเทศอังกฤษ ในปี 2398 (ค.ศ.1855) ซึ่งถือได้ว่าประเทศไทยได้เปิดประตูรับแขกชาติตะวันตกแล้ว อันจะทำให้ความสัมพันธ์วัฒนธรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น ยังผลทำให้วิถีชีวิตของคนไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่ นับระยะเวลาแล้วได้ประมาณ 505 ปี หรือประมาณห้าศตวรรษ

ประเทศไทยซึ่งได้พัฒนาการปกครองมาเป็น “สมบูรณาญาสิทธิราช” (Absolute Monarchy) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ยังถือตามคติเดิมที่ว่ากษัตริย์ ก็คือสมมุติเทพอยู่เช่นเดิม ซึ่งหลักการปกครองดังกล่าวข้างต้นแม้รัฐไทยจะอยู่ในซีกโลกตะวันออก ต่างก็ไม่ได้ผิดแผกแนวคิดในการปกครองกันแต่อย่างใด เพราะในซีกโลกตะวันตกได้พัฒนารูปแบบการปกครองจากแบบเทวสิทธิ์ (Divine Rights) แบบศักดินา (Feudalism) จนกระทั่งมาถึงยุค “รัฐชาติ” (National State) ในราวศตวรรษที่ 18 – 19 สรุปว่า บรรดาชาติต่างๆ ในยุโรป ต่างก็มีพัฒนาการรูปแบบการปกครองคล้ายๆ กันกับไทย

ครั้นมาถึงสมัยปฏิรูปการปกครองของไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 (ปี 2411-2453 หรือ ค.ศ.1868-1910) ได้เริ่มมีการปรับเปลี่ยนปฏิรูปการปกครองให้ทันสมัยโดยการยกเลิกจตุสดมภ์ เปลี่ยนเป็นกระทรวง กรม กอง เป็นผลสืบเนื่องมาจากสนธิสัญญาเบาว์ริง ที่สำคัญจากปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของคนในบังคับมหาอำนาจอังกฤษ ฝรั่งเศส จึงทำให้ประเทศไทยต้องมีการปฏิรูประบบกฎหมายตามแบบยุโรป ไทยได้เริ่มใช้ประมวลกฎหมาย ตีตั้งด้วยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ.2451) และต่อมาก็ได้บัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายเหล่านี้ส่วนมากได้คัดลอกเทียบเคียงมาจากประมวลกฎหมายประเทศภาคพื้นยุโรป ประมวลกฎหมายไทยในเวลาปัจจุบันได้คัดเลือกหรือเทียบเคียงมาจากประเทศภาคพื้นยุโรป (และบางส่วนจากประมวลกฎหมายของอินเดีย แต่เป็นส่วนน้อย) ฉะนั้น จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิด “นิติปรัชญา”

วันที่ 24 มิถุนายน 2475 (ค.ศ.1932) คณะราษฎร ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการสายทหารบก ทหารเรือ และสายพลเรือน จำนวน 99 คน โดยมีพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้า ได้ร่วมกันทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศจากพระมหากษัตริย์ ประเทศไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก “สมบูรณาญาสิทธิราช” เป็น “ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข” ซึ่งมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศในการบริหารบ้านเมืองนับจากจุดนี้ไปถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของประเทศไทยในฐานะสังคมของประเทศสมัยใหม่ (Modern State) เพราะนับจากจุดนี้ไปสังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยเหมือนนานาอารยประเทศที่มีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารประเทศตามหลักสากล ตามแบบแผนที่ถูกสร้างไว้ตามแบบสังคมตะวันตก (Westernized)

สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญไทย ประเทศไทยหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 โดยมี

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่เป็นหลักเกณฑ์ในการปกครองประเทศ และที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือยกเว้นต่อมาจำนวนหลายฉบับ แต่ละฉบับก็มีพัฒนาการในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคมาโดยตลอด โดยแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคนั้นได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของรัฐธรรมนูญต่างประเทศและระยะหลังๆ ได้รับอิทธิพลจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหรือข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในหลายเรื่องรวมทั้งที่ได้บัญญัติขึ้นมาเองตามที่เราเห็นว่าเหมาะสมกับประเทศไทย ดังนี้

พระราชบัญญัติธรรมนูญปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 นั้น ไม่มีบทบัญญัติรับรองเรื่องสิทธิเสรีภาพของชาวไทยไว้แต่อย่างใด อาจจะเนื่องจากเป็นรัฐธรรมนูญชั่วคราวซึ่งใช้ในระยะเวลาจำกัด จึงไม่ได้บัญญัติ ส่วนหลักการเรื่องความเสมอภาคซึ่งถือเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งใน 6 หลักสำคัญของคณะราษฎร แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็เป็รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ทำให้ชายและหญิงมีสิทธิเสมอภาคในการออกเสียงเลือกตั้งโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 14 ว่า “ราษฎรไม่ว่าเพศใดย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของชนชาวสยามไว้ในหมวด 2 ซึ่งมีเพียง 4 มาตรา คือ มาตรา 12-15 โดยรับรองเรื่องของเสรีภาพในการนับถือศาสนาไว้ในมาตรา 13 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนาหรือลัทธิใดๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน นอกจากนี้ได้บัญญัติรับรองในเสรีภาพในร่างกายและทรัพย์สินรวมทั้งเสรีภาพในการศึกษาอบรมในมาตรา 14 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การครองชีพ” ในมาตรา 15 นั้นได้บัญญัติเรื่องหน้าที่ไว้ดังนี้ “บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมายและมีหน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทางเสียภาษีและอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและโดยอากรที่กฎหมายบัญญัติ” ในส่วนของหลักความเสมอภาครัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติรับรองไว้ตั้งแต่ในมาตรา 1 ซึ่งบัญญัติว่า “ประชาชนชาวสยามไม่ว่าแห่งกำเนิดหรือศาสนาโดยย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน” และมีบัญญัติไว้ในมาตรา 12 คือ “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายฐานันดรโดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ได้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในหมวด 2 สิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย ในมาตรา 12 - 16 ซึ่งมีข้อความคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 แต่ได้เพิ่มเติมสิทธิเสรีภาพในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเสมอภาคมีข้อความคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 บัญญัติไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งซึ่งถือกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ดีและได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนไว้อย่าง

ครอบคลุมโดยได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในมาตรา 26 - 53 โดยได้เพิ่มสิทธิเสรีภาพใหม่ๆ หลายมาตรา และยังได้เพิ่มหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ไม่ใช่บทบังคับแต่เป็นเพียงแนวทางสำหรับการตรากฎหมาย และการบริหารราชการ และยังบัญญัติว่าไม่เกิดสิทธิในการฟ้องต่อรัฐ มาตรา 54 “บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการบริหารราชการ ตามนโยบายซึ่งกำหนดไว้ และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2495 บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเสมอภาค ในมาตรา 24 - 37 รวมทั้งกำหนดแนวนโยบายของรัฐกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 เกือบทุกประการ

รัฐธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2502 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ที่ชนชาวไทยรวมทั้งบทบัญญัติเรื่องความเสมอภาค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 นอกจากนั้นยังมีการบัญญัติเกี่ยวกับแนวนโยบายของรัฐไว้ในหมวด 5 มาตรา 53 - 70 ซึ่งหลักการเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2472

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ได้บัญญัติรับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนไว้ในหมวด 3 สิทธิ และเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 27-53 และได้มีการเพิ่มสิทธิใหม่หลายประการ โดยเฉพาะสิทธิในทางคดีอาญา รวมทั้งรับรองความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในหมวดที่ 3 มาตรา 22 - 45 หลักการก็คล้ายกับรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2517

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างสมบูรณ์และทันสมัยพอสมควร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ชื่อว่ารัฐธรรมนูญฉบับประชาชน คือ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างมากกว่าฉบับอื่นๆ ทั้งได้บัญญัติ สิทธิเสรีภาพและหลักการใหม่ ๆ หลายประการเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เช่น การคุ้มครองศักดิ์ศรีของมนุษย์ (มาตรา 26, 28 วรรคแรก) การห้ามเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ (มาตรา 30) เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไว้ในหลายมาตรา ได้แก่

มาตรา 3 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 6 รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือ ข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้.

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมีได้กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม

5. สิทธิมนุษยชนกับสังคมไทย

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถือเป็นปรากฏการณ์เริ่มต้นใหม่ของการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไทยจากการปกครองระบอบราชาธิปไตยไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งภายหลังการปฏิวัติคณะราษฎรได้จัดทำคำประกาศหลัก 6 ประการของคณะราษฎรดังนี้ คือ

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง การศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากที่สุด บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้
3. ต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้ราษฎรทุกคนทำจะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่พวกเจ้ามีสิทธิ ยิ่งกว่าราษฎร เช่นที่เป็นอยู่)
5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพมีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น
6. จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มต่างๆ เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพเริ่มปรากฏอย่างชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มกรรมกรและกลุ่มปัญญาชน โดยการเคลื่อนไหวของกลุ่มกรรมกรมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อเคลื่อนไหวและนัดหยุดงาน เพื่อเรียกร้องค่าจ้างที่เป็นธรรม ส่วนกลุ่มปัญญาชนในยุค พ.ศ. 2475 - 2500 ส่วนใหญ่เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่เรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นเหตุการณ์ทางการเมืองอีกเหตุการณ์หนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อพัฒนาการของแนวคิดสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้นำมาซึ่งบรรยากาศของการเปิดกว้างทางความคิด เสรีภาพและประชาธิปไตยในสังคมไทยหลังจากที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการมาเป็นเวลาเกือบ 15 ปี

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แนวคิดด้านสิทธิ เสรีภาพ ความเท่าเทียมได้มีการพัฒนาอย่างมาก ผ่านขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญคือ ขบวนการนักศึกษา กรรมกร และชาวนา นอกจากนี้ยังได้เกิดองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรงแห่งแรก คือ สิทธิเสรีภาพของประชาชน (ปัจจุบัน คือ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน)

ความสัมพันธ์ในเชิงระบบระหว่างสิทธิมนุษยชนไทยกับสิทธิอื่น ในทางสากลเป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติเป็นหลักสำคัญว่า สิทธิมนุษยชนมีความเกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่มบุคคล พลเมือง และเกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เรียกว่า หลักการ 5 ประการแห่งสิทธิมนุษยชน ซึ่งสิทธิแต่ละอย่างต่างมีส่วนสัมพันธ์และมีการพึ่งพาท่อกันเช่นเดียวกับสิทธิมนุษยชนไทย ได้แก่

1. สิทธิพลเมือง (Civil Rights) เป็นการยอมรับ 2 หลักการที่ว่า สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น การเกณฑ์แรงงาน การถูกนำมาเป็นทาส การถูกทรมาน จะกระทำมิได้ และการกำหนดเจตจำนงของตนเองของชุมชนนั้น เช่น การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในบ้านเรา ซึ่งในอนาคต อบต. จะกลายเป็นองค์การปกครองและบริหารชุมชนท้องถิ่นตามความต้องการของตำบลนั้นๆ เป็นต้น พลเมืองทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงในการดำรงชีวิตของตน ชุมชนมีสิทธิในการเลือกที่จะพัฒนาชุมชนเองตามวิถีทางวัฒนธรรมที่ชุมชนเห็นพ้องด้วย

2. สิทธิทางการเมือง (Political Rights) หมายถึง สิทธิในการเลือกตั้ง การรวมตัวเป็นพรรคการเมือง รวมถึงเสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นสมาคม ชมรม สหภาพ สหกรณ์ หรือรูปแบบอื่นๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับความเป็นกลุ่มนั้นๆ เพื่อให้พลเมืองสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างเสรี

3. สิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic Rights) ได้แก่ ความเสมอภาคของบุคคลในการได้รับการทำงานโดยเป็นงานที่ตนเลือกเองอย่างเสรี โดยรัฐต้องสร้างหลักประกันรับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานค่าครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ค่าจ้างที่เป็นธรรม รายได้เท่ากันสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่ากัน โดยเฉพาะผู้หญิงต้องได้รับค่าจ้างที่ไม่ด้อยกว่าชายในลักษณะงานที่คล้ายกัน การไม่มีระบบผูกขาดทางการค้า เป็นต้น

4. สิทธิทางสังคม (Social Rights) หมายถึง การรับรองสิทธิของครอบครัว ความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ครอบครัว การที่มารดาได้รับการคุ้มครองพิเศษระหว่างตั้งครรภ์ การดูแลบุตรที่ยังเป็นเด็กอ่อน การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกันและมีสิทธิเลือกโรงเรียนสำหรับเด็ก การได้รับการประกันสังคม สวัสดิการสังคม เป็นต้น

5. สิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Rights) หมายถึง สิทธิในการดำเนินชีวิตตามลักษณะวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา เพศ การได้รับความคุ้มครองประโยชน์ทางด้านศิลปกรรมและวัตถุอันเป็นผลิตผลทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรี ซึ่งตนเองเป็นเจ้าของ เป็นต้น

ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือเป็นพัฒนาการของระบบกฎหมายของประเทศไทยที่ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้เป็นการเฉพาะโดยได้บัญญัติหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับกลไกการบังคับใช้หรือดำเนินการด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เห็นผลเป็นรูปธรรมโดยมีสาระสำคัญของการดำเนินการ ดังนี้

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้ “สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกหกคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการ ต่อไป

2. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

3. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า กฎคำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วย รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

4. พ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหายเมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

5. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

6. ส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

7. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

8. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

9. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา

10. ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา

11. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

12. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดให้มีคำอธิบายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยจำแนกสิทธิมนุษยชนเป็นด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม จำนวน 10 ด้าน ดังนี้

1. สิทธิในชีวิตและร่างกาย

2. สิทธิในความเชื่อ การพูด และการแสดงความคิดเห็น

3. สิทธิในทรัพย์สิน

4. สิทธิทางการศึกษา

5. สิทธิสตรี

6. สิทธิเด็ก

7. สิทธิของผู้พิการ

8. สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

9. สิทธิในที่อยู่อาศัย

10. สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารประเทศ (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2555)

สังคมไทยปัจจุบันเน้นความสำคัญของภาคเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือระบบตลาดได้ครอบงำเศรษฐกิจโลก และภายใต้ระบบตลาดเศรษฐกิจทุนนิยมดังกล่าว ได้ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มาพร้อมกับเศรษฐกิจในระบบตลาด ภายใต้เงื่อนไขของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นโดยในที่นี้จะขอกกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นผลมาจากการพยายามก้าวไปสู่ความทันสมัย รัฐบาลได้ใช้กฎหมายโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับชุมชน เห็นได้จากการจัดการทรัพยากรในภาคอีสาน เช่น การประกาศเขตวนอุทยานทับที่ดินทำกินของชาวบ้าน การให้สัมปทานป่าแก่กลุ่มอิทธิพลภายนอกชุมชน ด้วยการส่งเสริมการปลูกพืชพาณิชย์และการพัฒนาอุตสาหกรรม

ตัวอย่างหนึ่งของการละเมิดสิทธิมนุษยชน คือ กรณีเขื่อนปากมูลที่หลังจากการสร้างเขื่อนได้ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป ระบบนิเวศที่ลุ่มน้ำมูลก็ถูกเปลี่ยนแปลง เกิดวิกฤตในการทำมาหากิน ชาวบ้านบางส่วนต้องอพยพไปใช้แรงงานที่อื่น จำนวนป่าลดน้อยลง ชาวบ้านจับปลาไม่ได้พอเพียงแก่การเลี้ยงชีพ ทั้งที่เมื่อก่อนระบบนิเวศนี้สมบูรณ์ ปลามีมากชาวบ้านจึงจับปลาขายและเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว

นอกจากนี้แล้วยังมีกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่นๆอีก เช่น การฆ่าตัดตอนปราบปรามยาเสพติดในสมัยรัฐบาลทักษิณ ปัญหาการค้าประเวณี การก่อการร้าย และความยากจนเป็นต้นยังเป็นปัญหาของสังคมไทยจนปัจจุบัน

6. สรุป

ในประวัติศาสตร์ประเทศไทยมีแนวคิดในการพัฒนาการเรื่องสิทธิมนุษยชนของประเทศมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง กรอบแนวคิด (Concept Framework) เรื่องสิทธิ

มนุษยชนในสังคมไทย เกิดขึ้นภายหลังจากที่สังคมไทยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการพัฒนาในแนวความทันสมัย (Modernization) โดยเฉพาะในช่วงหลังจากที่ประเทศเข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 แต่อย่างไรก็ตามในยุคการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ประเทศไทยได้เริ่มมีการก่อตัวของแนวคิดเรื่องสิทธิ (Rights) มาก่อนที่สังคมไทยจะรู้จักคำว่าสิทธิมนุษยชนเสียอีก

ในด้านสิทธิสตรี สมัยรัชกาลที่ 4 เริ่มมีหลักฐานถึงการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีครั้งแรกของหญิงชาวบ้าน 2 คน คือ อำแดงจั่น และ อำแดงเหมื่อนซึ่งเรียกร้องสิทธิที่จะเลือกคู่ครองตามที่ตนเองต้องการและไม่ยอมถูกนำไปขายเป็นภรรยาแก่ชายอื่น กระทั่งรัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้มีการเปลี่ยนแปลงการเป็นภรรยาแก่ชายอื่นและทรงโปรดให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายลักพาเมื่อปี พ.ศ. 2408 ในเวลาต่อมา

แนวทางในการแก้ปัญหาในด้านสิทธิมนุษยชนต้องคำนึงถึงบทบัญญัติที่กำหนดให้ไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในอื่นๆ การปฏิบัติตามพันธกรณีหรือหน้าที่ของรัฐที่มีต่อประชาชน และปกป้องสิทธิของการมีอยู่ นอกเหนือจากสิทธิพื้นฐานที่มนุษย์พึงมี และสิทธิที่มีอยู่ต้องได้รับการคุ้มครอง โดยยึดถือหลักว่า “สิทธิที่ยังไม่มีการคุ้มครองต้องได้รับการคุ้มครอง” ด้วย

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

จรัญ โฆษณานันท์. (๒๕๕๕). สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพฯ :นิติธรรม.

ชะวักชัย ภาติณธ. (๒๕๕๘). กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ปุกกา พิมพ์จุทา.2554.สิทธิชุมชนที่เป็นการปกป้องคุ้มครองสุขภาพของประชาชน.ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

สื่อ Electronics / websites

นภาพร อติวานิชยพงศ์. (๒๕๕๕). แนวคิดสิทธิมนุษยชนและความเป็นชายขอบ. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา ทฤษฎีสังคมศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนา ๑. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สืบค้นจาก www.gvc.tu.ac.th/th/e-learning/แนวคิดสิทธิมนุษยชนและความเป็นชายขอบ.pdf

พันธุ์ทิพย์ กาญจนจิตรรา สายสุนทร. (๒๕๕๕). พัฒนาการของแนวคิดเรื่องสัญชาติ และความพยายามที่จะจัดปัญหาความไร้รัฐในประเทศไทย, สืบค้นจาก www.archanwell.org/autopage/show_page.php?t=1&s_id=329&d_id=328

มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย. (๒๕๕๕). แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙, สืบค้นจาก www.tddf.or.th

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (๒๕๕๕). ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย, สืบค้นจาก www.sac.or.th/databases/ethnic/Content/order.html

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (๒๕๕๕). รายงานการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒, สืบค้นจาก www.nhrc.or.th/webdoc/hrsituationreport5152.pdf

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (๒๕๕๕). ความรู้เกี่ยวกับคนพิการ, สืบค้นจาก www.nep.go.th/index.php?mod=knowledge_disabilities

เอกชัย ปิ่นแก้ว. (๒๕๕๕). แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยและการบูรณาการทางการเมือง, สืบค้นจาก www.oknation.net/blog/print.php?id=168542

ความหมายของสิทธิมนุษยชน, สืบค้นจาก sites.google.com/site/may00may00may/siththi-mnusy-chn/reuxng-thi1khwam-hmay-khxng-siththi-mnusy-chn

การพัฒนาหลักสิทธิมนุษยชน, สืบค้นจาก sites.google.com/site/chirapan601/3-kar-phathna-hlak-siththi-mnusy-chn

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD), สืบค้นจาก neppr56.nep.go.th/claim/อนุสัญญาว่าด้วยคนพิการ-crpd

นายพร วิเชียรสรรค์. สิทธิคนพิการ, สืบค้นจาก www.l3nr.org/posts/367092

รศ. นพนิต สุริยะ. วิวัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ตอนที่ 1, สืบค้นจาก www.gotoknow.org/posts/51973

สิทธิมนุษยชนกับสังคมไทย, สืบค้นจาก worrawat.exteen.com/20071107/entry-3